

10 ANYS DEL SERVEI DE DOCUMENTACIÓ D'HISTÒRIA LOCAL DE CATALUNYA DE LA UAB

MARIBEL CUADRADO, CARMEN GARCÍA I ESTEVE PERPINYÀ

El Servei de Documentació d'Història Local de Catalunya (SDHLC) és un servei de suport a la recerca de la Universitat Autònoma de Barcelona, adscrit al Departament d'Història Moderna i Contemporània i, dirigit pel Dr. Borja de Riquer, que es troba en funcionament des de l'any 1987. En aquests deu anys s'ha fet realitat el principal objectiu que es va proposar en el moment de la seva creació: la construcció d'una base de dades bibliogràfica d'història local de Catalunya (Chlio), que en l'actualitat aplega més de 56.000 referències.

HISTÒRIA D'UN PROJECTE

El SDHLC va néixer amb el propòsit d'ésser un eix aglutinador d'un conjunt d'activitats i serveis: l'assessorament i informació sobre les fonts per a la investigació en història local, l'actualització i seguiment de les investigacions en curs... No obstant això, el principal objectiu fou centralitzar en una base de dades la informació bibliogràfica de temàtica local dispersa en biblioteques i centres d'informació d'arreu de Catalunya, en un intent d'agilitar la investigació històrica i de bastir un instrument eficient per a la seva localització i consulta. Aquesta iniciativa

era determinada per l'augment de la producció i demanda d'estudis locals, a la vegada que pretenia pal·liar els principals problemes de la recerca de la bibliografia local: l'escassa difusió i/o la manca de circuits de distribució fora del seu entorn immediat.

L'interès que ha suscitat la Història Local en els darrers anys, fins a convertir-se en una de les línies més dinàmiques de la historiografia catalana, així com la proliferació de publicacions d'aquests estudis (articles en revistes especialitzades, monografies locals, jornades i col·loquis, o bé, tesis doctorals d'abast local o comarcal) ha comportat l'extensió del col·lectiu implicat en els estudis locals, estrictament històrics o no. Aquests han deixat d'ésser una matèria circumscrita a un nombre reduït d'investigadors de l'entorn universitari i d'estudiosos locals. El progressiu augment del nombre de llicenciats, la consolidació i racionalització de les institucions culturals lligades a la recerca històrica i la professionalització de les tasques de què s'ocupen són també alguns dels elements que han contribuït en aquesta direcció. S'ha de destacar també el paper de la història local en l'àmbit de l'ensenyament, especialment en el secundari, com a instrument de socialització i com a recurs didàctic.²

Superar aquests problemes fou el principal objectiu que es va marcar el SDHLC. La base de dades Chlio es presentava com una eina per aconseguir-ho, ja que realitzava les funcions de catalitzador

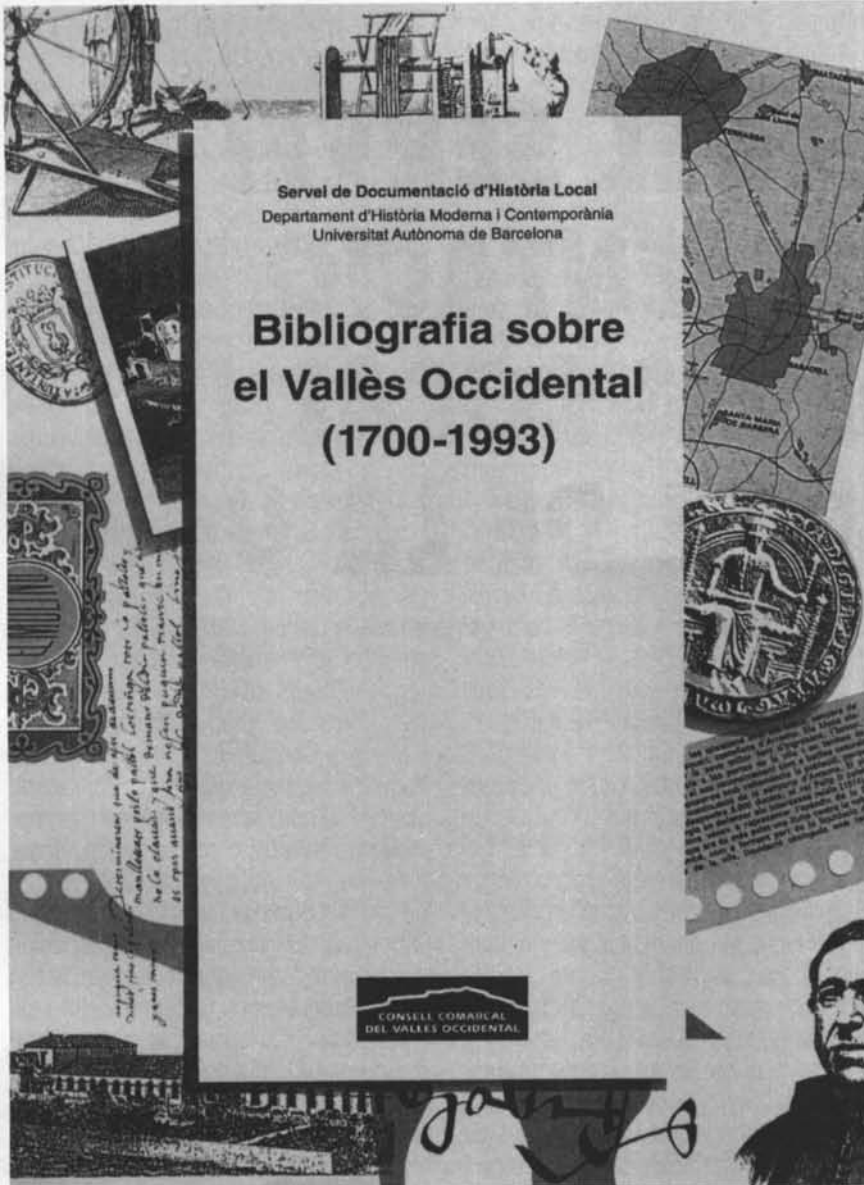
entre les fonts documentals, els seu depositaris (biblioteques) i l'usuari (investigadors, estudiants, erudits, documentalistes...).

Durant aquests deu anys el SDHLC ha passat per diferents etapes, condicionades pel procés de construcció de Chlio i, especialment, per la metodologia emprada en la recollida de dades, la qual ha sofert una progressiva evolució i ha marcat les diferents fases del projecte.

En un primer moment, i atesa la magnitud de la bibliografia local a processar, el SDHLC es plantejà centrar els esforços en el buidatge de les grans biblioteques catalanes,³ restringir-se al període contemporani i excloure els articles de revistes. Aquesta etapa, iniciada l'any 1987, va concloure al desembre del 1993, quan s'havien recollit més de 35.000 referències, accessibles a través d'Internet⁴ des de principis del 1996.

El projecte es començà amb l'establiment d'unes tasques prioritàries, com foren: el disseny de la base de dades, l'establiment d'uns criteris de selecció que permetessin enfrontar-nos al gran volum d'informació existent, i la planificació del treball de camp, amb la selecció de les biblioteques i centres d'interès. A fi de portar-lo a terme es va disposar de l'assessorament de tècnics i especialistes en l'àmbit informàtic i documental i de vint-i-sis llicenciats en història encarregats de seleccionar i analitzar els documents.

La mateixa dinàmica del projecte, amb la discussió i la resolució dels problemes que es presentaven, anà enriquint-lo i

perfeccionant-lo. Així, sorgí la necessitat d'elaborar eines de treball específiques, com ara el Tesauro d'Història de Catalunya,⁵ que ens permetia definir aspectes particulars de la nostra història, o el *Manual d'Estil* de la base de dades. També es va fer necessari adaptar l'estructura de la base de dades al tipus d'informació que es recollia i al tipus d'usuari que la consultava.

De la mateixa forma, el fet que la base de dades fos una realitat possibilitava que el SDHLC establís cooperacions i intercanvis d'informació amb altres centres i entitats.⁶ En aquest sentit, cal destacar la col·laboració iniciada l'any 1994 amb el Servei d'Informació Bibliogràfica de Llengua i Literatura Catalanes de la UAB, dirigit pel Dr. Jordi Castellanos, i amb la Biblioteca de Catalunya, per a la realització conjunta de Vides (una base de dades bibliogràfica sobre personatges rellevants de la cultura catalana contemporània, instal·lada a la mateixa

Biblioteca de Catalunya). En aquest context es situa, també, la primera experiència del SDHLC en l'elaboració d'una bibliografia impresa. Un acord amb el Consell Comarcal del Vallès Occidental va permetre la realització de l'edició de la bibliografia, recollida en aquells moments a la base de dades i ampliada per a l'ocasió, sobre la comarca del Vallès Occidental.⁷

D'altra banda, l'experiència adquirida pel SDHLC en el procés de creació de Chlio, possibilità l'assessorament a d'altres centres en la construcció d'aplicacions especialitzades, l'elaboració de mòduls de consulta, la formació en la utilització del programari CDS/ISIS, etc. Aquest servei de suport tècnic continua essent una de les línies d'actuació del SDHLC.⁸

A l'últim s'ha d'assenyalar que el finançament d'aquesta primera fase del projecte fou possible gràcies a les ajudes del Ministerio de Educación y

Ciencia, de la CIRIT de la Generalitat de Catalunya i de la Diputació de Barcelona.

Un cop finalitzada la primera etapa, un dels reptes per a l'actualització de la base de dades va ser el d'acostar-se als productors i difusors d'aquesta informació, és a dir, dirigir-se a les comarques i als municipis per recollir directament, i de forma exhaustiva, la bibliografia local.

En conseqüència sorgí la iniciativa de crear bases de dades restringides territorialment, que permetessin abordar en profunditat el buidatge de totes les comarques i localitats més importants. Això suposava completar tot el territori català a partir d'un programa d'actuacions a llarg termini que oferís al projecte un nivell d'exhaustivitat no assolit en la primera fase, ja que en aquesta nova etapa s'havia d'incorporar la bibliografia de tots els períodes històrics i ampliar les tipologies documentals. Els resultats

finals s'integrarien a la base de dades central i en permetrien l'actualització exhaustiva.

Aquesta proposta es concretà inicialment en el Projecte 2000, consistent en la realització de les bases de dades de les comarques de la província de Barcelona, i es materialitzà l'any 1994 en un conveni signat entre el SDHLC, la Diputació de Barcelona i la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana. L'acord establí que la Diputació de Barcelona assumiria una part important del finançament dels projectes comarcals i proporcionaria la infraestructura informàtica necessària per realitzar la difusió de Chlio a través d'Internet i de la Xarxa de Biblioteques Populares de la província de Barcelona (xarxa VTLS), que la Coordinadora assumiria l'assessorament científic i el contacte amb els centres d'estudis locals interessats a formar-hi part i, finalment, que el SDHLC com a gestor i productor de la base de dades central dirigiria i centralitzaria totes les tasques tècniques de les bases de dades comarcals.

Des de 1994, s'ha emprès anualment la construcció de les bases de dades de dues comarques i/o un gran municipi.⁹ Així, s'han realitzat les bases de dades de les comarques del Baix Llobregat, l'Alt Penedès, Osona, el Bages i el Garraf, i les ciutats de Sabadell i l'Hospitalet del Llobregat.¹⁰ Si es continua al ritme actual, es preveu completar la província de Barcelona cap a l'any 2002.

REPTES DE FUTUR: EL SERVEI CAP AL 2000

Els principals objectius de futur del SDHLC estan condicionats per la voluntat de continuar amb la producció i difusió de Chlio. Això suposa el manteniment i actualització de la base de dades, la incorporació de noves tipologies documentals, l'ampliació del projecte a altres zones geogràfiques i, a l'últim, la millora dels sistemes de difusió de Chlio.

El manteniment de la base de dades suposa actualitzar periòdicament, i en funció de les aportacions dels centres d'estudis, les bases de dades comarcals i/o locals ja realitzades, així com completar la realització de les comarques de Barcelona que encara resten per cobrir¹¹ (el Berguedà, el Vallès Oriental, el Maresme, el Barcelonès, l'Anoia i el Vallès Occidental). D'altra banda, l'actualització de Chlio implica la incorporació

de noves tipologies documentals, com són els articles de revista, excloses del criteri de selecció en la primera fase del projecte. Si bé les bases de dades comarcals des de 1994 han aportat aquest tipus de documentació, resta per elaborar el buidatge exhaustiu de les publicacions periòdiques d'àmbit més general. En aquest sentit, s'ha comptat amb l'existència de projectes similars en l'àmbit català i espanyol i, per tant, s'ha intentat establir lligams de col·laboració amb altres centres per tal d'evitar la duplicitat de feines i compartir costos de producció. Així, l'any 1996 el SDHLC va signar un conveni amb el Centro de Información y Documentación Científica (CINDOC) dependent del CSIC, amb l'objectiu d'intercanviar registres bibliogràfics en format electrònic. Segons aquest acord, el SDHLC disposarà dels articles sobre història de Catalunya de totes les revistes d'àmbit general o local, editades en territori català o espanyol, procedents de la base de dades del CINDOC. Aquests registres, que s'integraran progressivament a Chlio, i posteriorment a les bases de dades comarcals, aportaran un valor afegit pel fet d'incorporar-hi les publicacions periòdiques abans no recollides. Com a contrapartida, el CINDOC serà l'organisme difusor de la base de dades a la resta de l'Estat espanyol.

Però, sens dubte, el gran repte de futur del SDHLC és estendre el projecte a la resta de l'àmbit català, tot implicant noves entitats i institucions, fins a completar el mapa de Catalunya. Per assolir-ho s'han establert pactes de col·laboració científicotècnica amb les universitats de Lleida, Tarragona i Girona, amb la intenció de crear les seves bases de dades comarcals, tot seguint el model barceloní. Els acords establerts indiquen que cadascuna d'aquestes universitats ha de convertir-se en l'entitat coordinadora dels projectes de la seva demarcació i que el SDHLC haurà d'assumir les funcions de direcció tècnica com a organisme aglutinador i difusor de la Base de Dades de Catalunya. Així, des de l'any 1995, la Universitat de Girona, mitjançant el Departament d'Història i Geografia,¹² s'ha integrat en el projecte amb un primer buidatge de la bibliografia de la comarca del Gironès i de la ciutat de Girona. En un futur immediat completarà la resta de comarques gironines, tot comptant amb el suport de l'Ajuntament, la Diputació i la Caixa de Girona.

Quant a les Universitats de Lleida¹³ i Rovira i Virgili,¹⁴ ja han elaborat els

seus projectes i es troben molt avançades en el procés de localització dels recursos financers necessaris per a portar-los a terme.

Aconseguir posar en marxa els projectes universitaris suposarà estendre una xarxa de bases de dades comarcals, que cobrirà tot el territori català. Això significarà disposar d'una eina inèdita i innovadora a les nostres contrades que podrà convertir-se en un element clau de la infraestructura bàsica per a la recerca. Un altre dels objectius del SDHLC, no menys important, és la millora de la difusió de Chlio, facilitant-la, ampliant-la amb nous punts de consulta i obrint-la a nous canals i suports. En aquest sentit, el SDHLC i el Servei d'Informació Bibliogràfica de Llengua i Literatura Catalana de la UAB han iniciat una col·laboració per a la realització d'un Cd-rom que haurà de contenir Chlio i Traces (Base de dades bibliogràfica de Llengua i Literatura Catalana). La idea és fer arribar la informació d'ambdues bases de dades a usuaris que no disposen de connexió a Internet, o que, com en el cas dels centres d'ensenyament, necessiten un instrument d'ús múltiple i freqüent. Tanmateix, la possibilitat de reunir en un únic suport dues eines de referència tan útils, sobre àmbits temàtics i culturals relacionats (literatura i història de Catalunya) el fan un producte atractiu per a molts centres d'informació, entitats i usuaris particulars. La distribució d'aquest Cd-rom està prevista per al principi de l'any 1998.

Per finalitzar, cal dir que el SDHLC ha iniciat el procés d'elaboració d'una pàgina *web* pròpia, dins del servidor de la UAB, que disposarà de tota la informació sobre les activitats del servei i dels centres col·laboradors (centres d'estudis locals, biblioteques, arxius...), així com de l'enllaç per a la consulta de Chlio, i d'una selecció d'adreces d'interès per a la història local. El principal desig del SDHLC és convertir aquest *web* en el punt de trobada d'estudiosos, centres i investigadors de la història local.

No es pot acabar aquest repàs de la història del SDHLC sense dir que la resposta dels usuaris a les nostres iniciatives ha estat sempre el motor que ens ha animat a continuar treballant en aquesta línia. Agraïm la col·laboració de moltes persones i entitats i els continus suggeriments que al llarg d'aquests anys ens han dedicat al projecte, que han contribuït a millorar-lo, a cobrir déficits i a superar dificultats.

NOTES

1. UAB. Departament d'Història Moderna i Contemporània; Servei de Documentació d'Història Local de Catalunya; Edifici L (Biblioteca d'Humanitats); 08193 Cerdanyola del Vallès-Bellaterra; Tel. (93) 581 25 37; Fax (93) 581 20 01; e-mail: ilhma@cc.uab.es.

2. Per a més informació sobre aquests temes: Solé i Sanabre, Miquel: «L'espai» en la Història local i alternatives professionals» en *Actes del I Congrés Internacional d'Història Local de Catalunya*, Barcelona, 15-16 de novembre de 1991, L'Avenç, Barcelona, 1993; Gavalrà i Torrents, Antoni: «La integració de la història local en el disseny curricular. Referències catalanes» dins *Agirreazkuenaga, J (Ed.), Urquijo, M. (Ed.): Perspectives de la Història Local en Catalunya*. Bilbao, Universidad del País Vasco, 1994. (*European Local and Regional Comparative History Series*, 4).

3. Biblioteques on es va realitzar el treball de camp durant la primera fase: Arxiu Històric de la Ciutat de Manresa, Arxiu Històric de Sabadell, Biblioteca Pública de Lleida, Biblioteca de Catalunya, Biblioteca Pública «Tomàs de Lorenzana» de Girona. (Casa de Cultura), Biblioteca del Centre Borja (Sant Cugat del Vallès), Biblioteca de la Facultat de Lletres de la Universitat Autònoma de Barcelona, Biblioteca Pública de Tarragona, Biblioteca de la Caixa d'Estalvis de Sabadell (inclosa la Sala Montllor i Pujal), Biblioteca de la Fundació Pública Institut d'Estudis Ilerdencs (inclòs el Llegat Areny), Biblioteca del Centre de Lectura de Reus (inclòs el Llegat Santasussagna), Biblioteca Domènec (Particular), Biblioteca Pública Arús, Fundació Bosch i Cardellach de Sabadell, Institut Municipal d'Història de Barcelona.

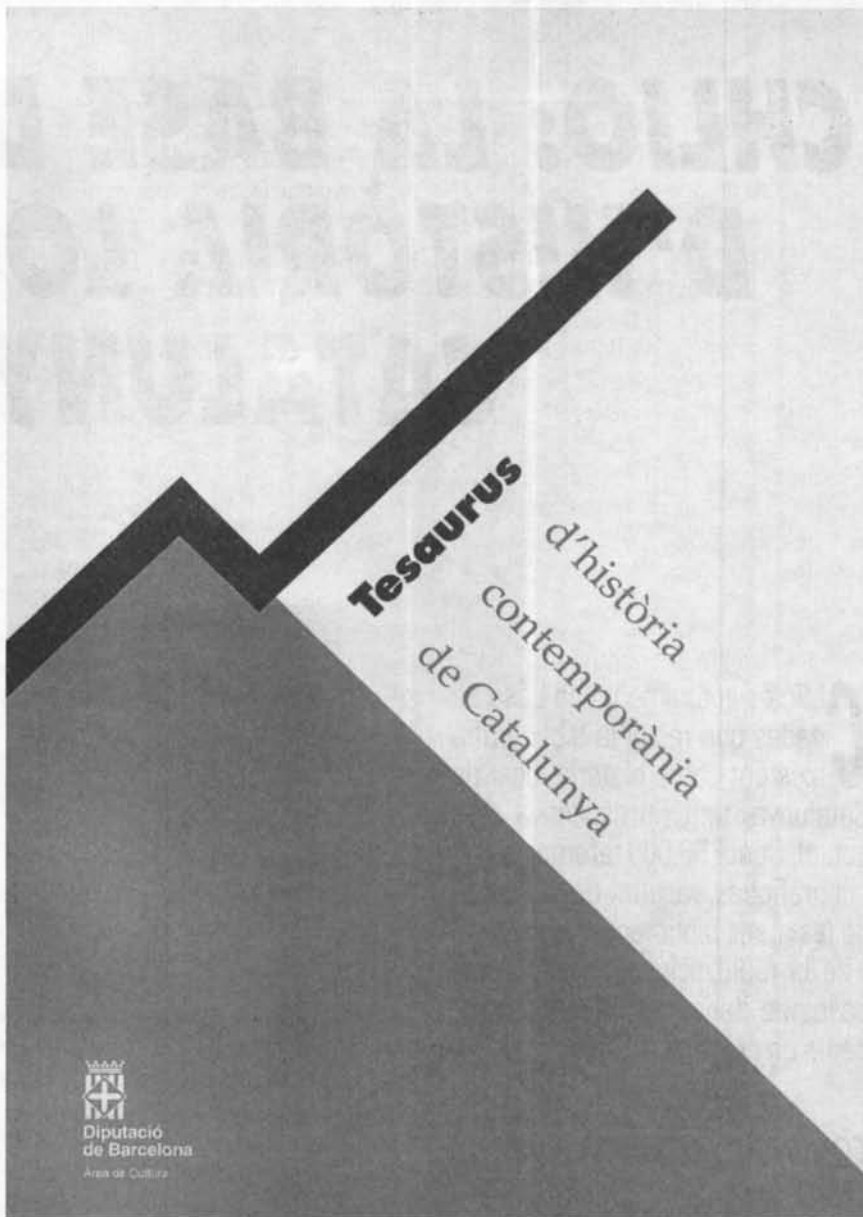
4. <http://www.Diba.es/fonshl/fonshl.htm>

5. *Tesaurus d'història contemporània de Catalunya*. Diputació de Barcelona, Àrea de Cultura, Barcelona, 1996.

6. Respecte a això cal recordar que el SDHLC i partint de la informació continguda a la base de dades, va elaborar l'índex dels primers cinquanta números de *Plecs d'Història Local* (núm. 51, juny 1994).

7. *Servei de Documentació d'Història Local de Catalunya: Bibliografia sobre el Vallès Occidental (1700-1993)*. Consell Comarcal del Vallès Occidental, Barcelona, 1994.

8. En aquesta línia podem indicar entre altres les col·laboracions amb: el Departament d'Economia Analítica de la UAB (disseny d'una base de dades sobre Amèrica Llatina), amb la Biblioteca de l'Escola d'Estudis Empresarials de la UAB (disseny d'una base de dades sobre premsa econòmica), o amb la Fundació Utopia J. N. García-Nieto d'Estudis Socials del Baix Llobregat (disseny de la base de dades per a gestionar el seu fons documental i formació dels seus tècnics).

El Tesaurus d'història contemporània de Catalunya.

9. La magnitud d'algunes comarques, pel que fa a la població i a la informació generada, ha suposat un replantejament en l'elaboració de les seves bases de dades. S'ha optat per la realització de bases de dades locals de les principals ciutats de la comarca que es complementen finalment amb el buidatge de la resta de municipis. És el cas de ciutats com Sabadell i l'Hospitalet de Llobregat.

10. El Centre d'Estudis de l'Hospitalet, sensibilitzat per la crida que des d'aquestes mateixes planes (núm. 29, octubre 1990) féu el SDHLC en pro de la col·laboració amb centres i institucions per facilitar l'intercanvi d'informació, decidí compartir els criteris d'anàlisi documental i utilitzar el mateix programari (CDS-ISIS) per gestionar la seva base de dades bibliogràfica Babel'h. L'any 1994 aquesta base de dades s'adherí al Projecte 2000, tot adaptant la seva estructura per poder portar a terme l'intercanvi dels seus registres, que finalment es van integrar a Chlio per a la seva difusió.

11. Durant l'any 1998 s'iniciarà el projecte de la

comarca del Berguedà, dirigit per l'Associació Cultural el Vilatà de Gironella, a banda d'una altra comarca encara per concretar. També podem dir que s'han iniciat converses amb el Centre d'Estudis Històrics de Terrassa per tal d'elaborar el projecte de creació de la base de dades de la ciutat. Així s'ompliria un buit important de la comarca del Vallès Occidental, hores d'ara més decantada cap a la ciutat de Sabadell, que ja porta dos anys elaborant la seva base de dades bibliogràfica.

12. Dirigit pel professor Joaquim Albareda.

13. Dirigit per la professora Conxita Mir.

14. Dirigit pel professor Pere Anguera.

El tres articles d'aquest número de PLECS han estat elaborats per: Maribel Cuadrado Benítez, Carmen García Lores, Esteve Perpinyà i Perpinyà.

Tècnics del Servei de Documentació d'Història Local de Catalunya.